Archive of SID.ir

Iranian Scientific Association of Public Administration

Governance and Development Journal

Online ISSN: 2783-3461

Homepage: www.jipaa.ir

University of Sistan and Baluchestan

# Presenting a Comprehensive Policy Model to Reform the Banking System of the Islamic Republic of Iran

**Reza Khalillo**[1] | **Mahdi Abdolhamid**[2] | **Ali Rezaeian**[3]

1. Department of Public Administration, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-Maile: Rezakhalillo@yahoo.com
2. Department of Management, Economics and Development Engineering, University of Science and Technology, Tehran, Iran (Corresponding Author) E-Maile: Mahdi_abdolhamid@IUST.ac.ir
3. Department of Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran. E-Maile: A-rezaeian@sbu.ac.ir

## Article Info

**Article type:**

Research Article

**Article history:**

Received 8 September 2023

Received in revised form 16 December 2023

Accepted 17 February 2024

Published online 13 April 2024

**Keywords**:

Policy Making,

Banking System,

Policy Reform,

Financial Performance

## ABSTRACT

**Objective**: Monetary policies are very important in bank-oriented economies, and the government adjusts the policies of other areas based on the money market. The inadequacies that have directly or indirectly affected the performance of monetary policy makers in Iran over the past three decades have had destructive effects on the country's economy. Therefore, in the present study, a comprehensive policy model has been presented in order to reform the banking system of the Islamic Republic of Iran.

**Methods**: This study was conducted with the aim of designing a model of organizational happiness among the employees of the Ministry of Energy. The current research is considered a mixed research method in terms of purpose, applied research type, method type, and data collection method. The statistical population in the qualitative part includes 20 experts and in the quantitative part it includes all the employees of the country's banking system, from which a sample of 384 people was selected. The main tool of data collection in the field section includes a semi-structured interview (in the qualitative section) and a researcher-made questionnaire. The validity of the questionnaire was confirmed using the content validity method. Cronbach's alpha coefficient was calculated to evaluate the reliability of the questionnaire. Cronbach's alpha coefficient was more than 0.7, which shows that the questionnaire has good reliability. Partial least squares technique and SmartPLS software were used to test the hypotheses. In the qualitative part, foundational data theory and MAXQDA software are used.

**Results**: In the qualitative part, foundational data theory and Max Kyuda software are used. Based on the results of qualitative analysis, there are six categories of main factors including background factors (upstream documents), causal factors (organizational factors, human resource factors and management factors), central phenomenon (banking system reform), interventionist (politicization of the administrative system and resistance against change), strategies (policy reform) and outcomes (quality of working life, improvement of customer experience and improvement of financial and non-financial performance) were identified as the main components of the comprehensive policy model for reforming the banking system. The results of the hypothesis test in the quantitative part showed that the components of conditions, including organizational factors, human resources factors, and management factors, have an effect on the reform of the banking system; Resistance to change, politicization of the system, reform of the banking system and upstream documents have a significant impact on strategies (reform policy). It was also found that the reform policy has a positive and significant impact on all three consequences of the model, including the quality of work life (employees), improving the customer experience (customers), and the financial and non-financial performance of the bank (organization).

**Conclusions**: The results obtained in this research, while strengthening the domestic literature about banking system policymaking, provide practical guidelines for reforming the banking system to senior managers of the country's banking system.

**Cite this article:** Khalillo, R., Abdolhamid, M & Rezaeian, A. (2024), Presenting a Comprehensive Policy Model to Reform the Banking System of the Islamic Republic of Iran**,** *Governance and Development Journal*, 4 (1), 3-22.

© The Author(s).

Pulisher: Iranian Scientific Association of Public Administration & University of Sistan and Baluchestan.

DOI: http//doi.org/10.22111/JIPAA.2024.452191.1168

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir

حکمرانی و توسعه
شاپا الکترونیکی: ۳۴۶۱-۲۷۸۳
Homepage: www.jipaa.ir

# ارائه مدل جامع خط مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران

رضا خلیل‌لو[۱] | مهدی عبدالحمید[۲] ✉ | علی رضائیان[۳]

۱. گروه مدیریت دولتی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه:Rezakhalillo@yahoo.com

۲. گروه مدیریت، اقتصاد و مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت، تهران، ایران.(نویسنده مسئول) رایانامه: Mahdi_abdolhamid@IUST.ac.ir

۳. گروه مدیریت، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران. رایانامه: A-rezaeian@sbu.ac.ir

**اطلاعات مقاله**

**نوع مقاله:** مقاله پژوهشی

**تاریخ دریافت:** ۱۴۰۲/۰۶/۱۷

**تاریخ بازنگری:** ۱۴۰۲/۰۹/۲۵

**تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۲/۱۱/۲۸

**تاریخ انتشار:** ۱۴۰۳/۰۱/۲۵

**کلیدواژه‌ها:**
خط‌مشی‌گذاری،
نظام بانکی،
اصلاح سیاست
و عملکرد مالی.

## چکیده

**هدف:** خط‌مشی‌های پولی در اقتصادهای بانک محور اهمیت زیادی دارد و دولت سیاست‌های سایر حوزه‌ها را براساس بازار پول تنظیم می‌کند. نارسایی هایی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم، عملکرد نحوه تصمیم گیری سیاستگذار پولی در ایران را طی سه دهه گذشته تحت تاثیر قرار داده اند تاثیرات مخربی بر اقتصاد کشور داشته است. از این رو در پژوهش حاضر به ارائه مدل جامع خط مشی گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده است.

**روش پژوهش:** تحقیق حاضر از لحاظ هدف، از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر نوع روش، و از لحاظ روش جمع آوری داده‌ها روش تحقیق آمیخته محسوب می‌گردد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل ۲۰ نفر از خبرگان بوده و در بخش کمی شامل کلیه کارکنان بانک تجارت در استان تهران است که از این میان نمونه‌ای به حجم ۳۱۲ نفر انتخاب شده است. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در بخش میدانی شامل مصاحبه نیمه ساختاریافته (در بخش کیفی) و پرسشنامه محقق ساخته است. روایی پرسشنامه با استفاده از روش روایی محتوا مورد تایید قرار گرفت. برای ارزیابی پایایی پرسشنامه، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷ بدست آمد که نشان می‌دهد پرسشنامه از پایایی مطلوبی برخوردار است. برای آزمون فرضیات از تکنیک حداقل مربعات جزئی و نرم افزار اسمارت پی.ال.اس استفاده شده است.

**یافته‌ها:** در بخش کیفی از تئوری داده بنیاد و نرم افزار مکس کیودا استفاده شده است. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل کیفی شش دسته از عوامل اصلی شامل عوامل زمینه‌ای (اسناد بالادستی)، علی (عوامل سازمانی، عوامل منابع انسانی و عوامل مدیریتی)، پدیده محوری (اصلاح نظام بانکی)، مداخله‌گر (سیاست‌زدگی نظام اداری و مقاومت در برابر تغییر)، راهبردها (خط‌مشی‌گذاری اصلاح) و پیامدها (کیفیت زندگی کاری، بهبود تجربه مشتری و بهبود عملکرد مالی و غیرمالی) به عنوان مولفه‌های اصلی مدل جامع خط مشی گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی شناسایی شد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها در بخش کمی نشان داد که مولفه‌های شرایط علی اعم از عوامل سازمانی، عوامل منابع انسانی و عوامل مدیریتی بر اصلاح نظام بانکی تاثیر دارند؛ مقاومت در برابر تغییر، سیاست‌زدگی نظام، اصلاح نظام بانکی و اسناد بالادستی بر راهبردها (خط‌مشی‌گذاری اصلاح) تاثیر معناداری دارد. همچنین مشخص شد که خط‌مشی‌گذاری اصلاح بر هر سه پیامد مدل شامل کیفیت زندگی کاری (کارکنان)، بهبود تجربه مشتری (مشتریان) و عملکرد مالی و غیرمالی بانک (سازمان) تاثیر مثبت و معناداری دارد.

**نتیجه‌گیری:** نتایج بدست آمده در این تحقیق ضمن تقویت ادبیات داخلی راجع به خط‌مشی‌گذاری نظام بانکی، رهنمودهایی کاربردی جهت اصلاح نظام بانکی در اختیار مدیران ارشد نظام بانکی کشور قرار می‌دهد.

**استناد:** خلیل‌لو، رضا؛ عبدالحمید، مهدی؛ و رضائیان، علی (۱۴۰۳). ارائه مدل جامع خط مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران. *حکمرانی و توسعه*، ۴(۱)، ۲۲-۳.

http//doi.org/10.22111/JIPAA.2024.452191.1168

ناشر: انجمن علمی مدیریت دولتی ایران و دانشگاه سیستان و بلوچستان.

© نویسندگان.



Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



## مقدمه

خط‌مشی‌گذاری اساساً موضوعی است در رابطه با بازیگران کلیدی حوزه‌های مختلف حکمرانی که می‌کوشند برای حل مشکلی کاربردی اهداف خط‌مشی را با ابزارهای خط‌مشی منطبق سازند (توحیدفام، ۱۴۰۰). در عرصه اقتصادی و خط‌مشی‌های اقتصادی، یکی از مهمترین بازیگران، بانک‌ها هستند که با مسائل متعددی مواجه هستند که منجر به ناکارآمدی خط مشی‌های اقتصادی شده است. بلوکه شدن منابع مالی بانک‌ها و جلوگیری از گردش صحیح پول، زیان‌دهی بانک‌ها به دلیل پرداخت سودهای بانکی و عدم حصول سود تسهیلات اعطایی، کاهش درآمد مالی و درنهایت درآمد سرانه ملی، جلوگیری از گسترش و توسعه سرمایه‌گذاری از طریق منابع بانکی خصوصاً در اقتصاد بانک محور، ایجاد و فشار هزینه‌های زیاد به سیستم بانکی در نتیجه کاهش رتبه بانک‌ها در رتبه بندی داخلی و بین‌المللی را می‌توان برخی از مهمترین مسائل نظام بانکی دانست (رودگرنژاد، عمادانی، کیاکجوری و تقی پوریان، ۱۴۰۱). بطور کلی مشکلات مهم و موانع دست و پاگیر نظام بانکی ایران به چهار محور مهم از جمله مسائل موجود در بانک مرکزی، عملیات بانکی، ساختار بانکی و سیستم یکپارچه بانکی تصویر نمود. این مشکلات و مسائل نظام بانکی، مورد تأیید مسئولین کشوری نیز بوده و وفق بند ۹ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اصلاح و تقویت همه جانبه نظام مالی کشور مورد توجه قرار گرفته است (قائمی اصل، بافنده ایمان دوست و محمدی، ۱۳۹۹).

نظام بانکی به خصوص در اقتصادهای بانک محور نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کند؛ لذا خط‌مشی‌های تدوین شده در حوزه بانکی از اهمیت بالای اقتصادی و اجتماعی برخوردار است. نکته قابل توجه در رابطه با خط‌مشی‌گذاری در نظام بانکی–به مانند سایر حوزه‌ها این است که تدوین خط‌مشی تنها گام اول است؛ آنچه از اهمیت بیشتری برخوردار است، فرایند اجراء خط‌مشی است. در واقع شواهد تجربی بدست آمده از کشورهای مختلف نشان می‌دهد که بخش بزرگی از شکست خط مشی‌ها ناشی از عدم موفقیت در مرحله اجراء می‌باشد. از این‌رو تحلیل و ارزیابی خط مشی، به عنوان یک رکن کلیدی در تمامی نظام‌های خط مشی‌گذاری در نظر گرفته می‌شود (جاروسینسکی و کارادی[1]، ۲۰۲۰). دولت‌ها در اجرای بسیاری از خط مشی‌های عمومی موفق عمل نمی‌کنند. چالش‌ها، موانع و محدودیت‌های بسیاری ممکن است اجرای خط مشی ها را با اخلال روبرو کند. اما معمولاً هنگامی که مرحله اجرا دچار شکست می‌شود؛ فقط مجریان سرزنش می‌شوند، در حالی‌که تدوین کنندگان خط مشی هم نقش زیادی در (موفقیت و) شکست خط مشی‌ها دارند. عدم رعایت عقلانیت در مرحله تدوین خط مشی به وسیله تدوین کنندگان می‌تواند به اجرای ناموفق خط مشی‌ها منجر شود (پیر[2]، ۲۰۲۲).

بخش بزرگی از مشکلات نظام بانکی ناشی از خط مشی گذاری غیر واقع‌گرایانه و ناکارآمد است. در سال‌های اخیر ناکارآمدی سیستم بانکی کشور در پشتیبانی از بخش مولد اقتصاد کشور، بیش از پیش مورد توجه و بحث قرار گرفته است. به طوری‌که به نظر می‌رسد یکی از محورهای کلیدی در اصلاحات اقتصادی مبتنی بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اصلاح این سیستم خواهد بود. با توجه به ماهیت خاص نظام پولی– بانکی، در کشورهای توسعه یافته شاهد استقلال نسبی در سیاست‌گذاری این حوزه می‌باشیم (خلیل لو، عبدالحمید و رضاییان، ۱۴۰۲). در ساختار نفتی اقتصاد ایران، اکثر مکانیزم‌های اقتصادی به صورت برون‌زا و توسط دولت بر اقتصاد تحمیل می‌شود؛ نظام پولی– بانکی کشور نیز از این قاعده مستثنا نیست. ساختار نفتی اقتصاد کشور، موجب تسلط سیاست‌های مالی دولت بر سیاست‌های پولی شده است به گونه‌ای که طی چند دهه گذشته هرگاه

[1] .Jarociński & Karadi
[2]. Pierre

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



قیمت جهانی نفت بالا بوده، با فروش درآمدهای ارزی حاصل از نفت خام به بانک مرکزی و هرگاه قیمت جهانی نفت پایین بوده است با استقراض دولت از بانک مرکزی(جهت جبران کسری بودجه)، پایه پولی افزایش و بالطبع شاهد افزایش نقدینگی و تداوم تورم در جامعه بوده‌ایم (اکبرموسوی، سلمانی، حقیقت و اصغرپور، ۱۴۰۱).

به طور مشخص، مساله اصلی پژوهش حاضر ضعف در تدوین و اجراء خط‌مشی‌های نظام بانکی در وضعیت فعلی است که در این راستا تلاش می‌شود با رویکردی اکتشافی به تدوین الگوی جامع خط مشی گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران پرداخته شود؛ چرا که با توجه به مطالب فوق الذکر مشخص می‌شود که بخش بزرگی از چالش‌های نظام بانکی کشور ناشی از ناکارآمدی نظام خط‌مشی‌گذاری است. بررسی ادبیات پژوهش حاکی از آن است که اگرچه تاکنون تحقیقات زیادی در رابطه با نظام بانکی کشور انجام شده است؛ اما اغلب این تحقیقات هر کدام به بخش خاصی از نظام بانکی پرداخته‌اند (روانگرد، رونقی و ابراهیمی، ۱۴۰۲؛ اکبرموسوی، سلمانی، حقیقت و اصغرپور، ۱۴۰۰) و فقدان یک مدل کلی‌نگر در رابطه با سیاست‌گذاری‌های اصلاحی نظام بانکی کشور کاملا احساس می‌شود. مقصود از جامعیت در پژوهش حاضر این است که با توجه به ماهیت «چندساحتی» سیاست‌گذاری در نظام بانکی، صرفا پرداختن به یک بعد چندان موثر نخواهد بود. به عنوان مثال صرف تمرکز بر آسیب‌های نظام بانکی نمی‌تواند تصویر کلی از وضعیت سیاست‌گذاری کلی در نظام بانکی ارائه دهد. یا تمرکز صرف بر راهبردهای اصلاحی بدون در نظر گرفتن شرایط علی و بسترساز پیاده‌سازی استراتژی، چندان مفید نخواهد بود. از این رو در پژوهش حاضر با مدلی با جامعیت بالا که متشکل از عوامل علی، زمینه‌ای، راهبردها، چالش‌ها و غیره است ارائه شده است. در این راستا و برای ارائه یک الگوی جامع سعی شده است که ترکیبی از عوامل بسترساز، موانع، راهبردها و همچنین پیامدهای خط مشی گذاری اصلاحی نظام بانکی شناسایی شود. در واقع سوال اصلی این پژوهش این است که الگوی جامع خط مشی گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران چگونه است؟

## ادبیات نظری و پیشینهٔ پژوهش

### ادبیات نظری

سیاست‌گذاری نظام بانکی در ایران با چندین چالش اساسی روبه‌رو است و بی‌توجهی به این چالش می‌تواند به بی‌اثری اقدامات در این حوزه منجر شود. در حالی‌که اقتصاد ایران با تورم دو رقمی، رشد نازل اقتصاد و روند افزایشی نقدینگی روبه‌رو است برخی از نیاز به سیاست‌های پولی متناسب و کارآ برای مواجهه با چالش‌های پیش رو سخن می‌گویند. گام اول مواجهه با شرایط جدید شناخت چالش‌های موجود است. صاحبنظران بر این باورند که برای اصلاح «ساختار سیاست‌گذاری پولی» و «ارائه یک بسته سیاست پولی مناسب»، ابتدا باید «چالش‌های پیش‌روی سیاست‌گذار پولی» را بررسی کرد. بر این اساس، به اعتقاد برخی کارشناسان اقتصاد کشور، مهم‌ترین مسائل و مشکلاتی را که سیاست‌گذار پولی در شرایط فعلی با آنها مواجه است، می‌توان در چندین دسته «ابهام در اولویت‌های اهداف و سیاست‌ها»، «محدودیت در نوع ابزارها برای اجرای سیاست‌ها»، «محدودیت در اختیارات و قابلیت کنترل ابزارهای فعلی»، «ضعف استقلال بانک مرکزی و اثرپذیری آن از تصمیمات دولت»، « ارتباط نامناسب برای مدیریت انتظارات» و « ناهماهنگی اعضای شورای پول و اعتبار در اتخاذ سیاست‌های پولی و تضاد آنها با بدنه کارشناسی بانک مرکزی» تقسیم‌بندی کرد (هاشمی دیزج، حاضری نیری و صمدزاده، ۱۴۰۱). بررسی سیاست‌های بانک‌های مرکزی در کشورهای مختلف، نشان می‌دهد سه هدف اصلی «کنترل تورم»، «بهبود تولید و اشتغال و رساندن آنها به سطح بالقوه اقتصاد» و «حفظ ارزش پول ملی و جلوگیری از نوسان‌های شدید آن»، در زمره اولویت‌های عمده در تقریبا همه این نهادها است، اما بررسی سیاست‌های پولی به اجرا

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



گذاشته شده در ایران حاکی از این است که هر چند اهداف اعلام شده سیاست‌های نهاد پولی، تفاوت چندانی با اهداف تعریف شده بانک‌های مرکزی دیگر ندارد و تقریبا شامل همین موارد است، اما اولویت‌های سیاستی آن مشخص نیست (غفاری فرد و علمدار، ۱۴۰۰).

در حال حاضر نظام بانکی کشور با مشکلات بسیار زیادی اعم از فقدان زیرساخت‌ها، سطح بالای رانت و فساد اداری، عدم رضایت مشتریان، ناتوانی در خدمت‌رسانی مالی به مشتریان، تحریم‌های بین‌المللی و غیره روبه‌رو است. با بررسی دقیق مشکلات بانک‌های کشور مشخص می‌شود که بخش عمده‌ای از مشکلات فعلی ناشی از ناکارآمدی خط‌مشی‌های نظام بانکی (چه در مرحله تشخیص مشکل، چه در مرحله تدوین خط‌مشی و چه در مرحله اجرا) است. بعنوان مثال، قانون عملیات بانکی کشور مبتنی بر شریعت اسلامی بوده و از این بابت مشکلی در آن مشاهده نمی‌شود؛ با این وجود آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های جزیی فرع بر اصل شده و بانکداری اسلامی را با معضلاتی مواجه کرده است. تعداد عقود به ویژه در بخش اعطای تسهیلات نیز از جمله معضلاتی است که اسلامی شدن بانک‌ها را تحت تاثیر قرار داده است. به نام دریافت وام کالا، متقاضیان به رفع دیگر مایحتاج زندگیشان مبادرت ورزیده و صوری‌سازی و فاکتورنویسی می‌کنند. اگر بانک‌ها بتوانند عقود متنوعی داشته باشند بی‌گمان در بخش تسهیلات نیازی به صوری‌سازی نبوده و تسهیلات بر اساس عقود به طور صحیح پرداخت می‌گردد (خلیل لو، عبدالحمید و رضاییان، ۱۴۰۲).

آمار و ارقام زیر به عنوان نمونه بخشی از مشکلات نظام بانکی کشور را نشان می‌دهد. وزارت اقتصاد، با اعلام رقم ۲۷۰ هزار میلیارد تومان به عنوان مجموع معوقات بانکی در کشور، استمهال بدهی تسهیلات گیرندگان و نیز شوک‌های ارزی و اقتصادی را که موجب رشد بدهی‌های ارزی تولیدکنندگان می شود از جمله مهم ترین دلایل رشد بدهکاران در نظام بانکی برشمرده است. با این حال، به نظر می‌رسد تا زمانی که نرخ بهره منفی در نظام بانکی برقرار باشد، بخش‌های دولتی و شبه دولتی به دنبال جبران کسری بودجه از محل منابع بانکی باشند و نظارت دقیق بر نحوه تسهیلات دهی بانک‌ها به خصوص ارائه تسهیلات به شرکت های زیرمجموعه در نظام بانکی وجود نداشته باشد، تولید بده‌کاران بانکی همچنان به کار خود ادامه خواهد داد. کل مطالبات غیر جاری شبکه بانکی ۲۷۰ هزار میلیارد تومان معادل ۳.۵ درصد کل دارایی‌های نظام بانکی (۷۶۰۰ هزار میلیارد تومان) است، مهم‌ترین دلیل به وجود آمدن بده‌کاران بانکی را استمهال بدهی تسهیلات گیرندگان بانکی دانست. از طرف دیگر، بر اساس گزارش وزارت امور اقتصادی و دارایی، بدهی دولت به نظام بانکی که در سال ۹۲ و در آغاز به کار دولت یازدهم ۱۰۳ هزار میلیارد تومان بود، در سال ۱۴۰۰ با ۵۳۵ درصد رشد به ۶۵۵ هزار میلیارد تومان رسید[1].

از جمله شاخص‌هایی که ضعف نظام سیاست‌گذاری در صنعت بانکداری کشور را آشکار می‌کند، مشکلات متعددی است که بانک مرکزی با آن رو به رو است. مطالعات انجام‌شده در مورد کشورهای مختلف، بیانگر آن است که یک همبستگی منفی میان نرخ تورم و میزان استقلال بانک مرکزی برقرار است. به این معنی که هر چه استقلال بانک مرکزی بیشتر باشد نرخ تورم به طور معمول کمتر است؛ لذا می‌توان یک عامل مهم توضیح‌دهنده کاهش قابل توجه نرخ تورم در سطح جهان را مستقل‌تر شدن بانک‌های مرکزی دانست. این درحالی است که بنا بر مطالعات تجربی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از درجه پایینی از استقلال برخوردار است. بانک مرکزی می‌تواند با نحوه ارتباط خود با کارگزاران اقتصادی، در فرآیند شکل‌گیری انتظارات تاثیرگذار باشد و متضمن آن شود که انتظارات در سطوح سازگار با اهداف بانک مرکزی متمرکز شوند. در حال

[1] .mehrnews.com/x335fF

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



حاضر شاید مهم‌ترین مشکل پیش‌روی سیاستگذاری پولی در کشور –مستقل از ابزار و اولویت‌بندی اهداف آن– برقراری ارتباط موثر بانک مرکزی با کارگزاران اقتصادی باشد.

از طرف دیگر باید اشاره کرد که تلاش ایالات متحده برای انزوای جهانی ایران، نظام بانکی ایران را که در طول دهه‌های گذشته در آستانهٔ وقوع بحران بوده، با مشکلات وخیم‌تری روبه‌رو کرده است. مشکلات نقدینگی و توانگری مالی، ثبات مالی ایران را به مخاطره انداخته، آسیب شایان توجهی به بخش زیادی از دارایی‌های بانک‌ها رسیده و وضعیت سرمایهٔ آنها به‌شدت ضعیف شده است (عبداللهی پور و بت‌شکن، ۱۳۹۹). این مشکلات فقط متأثر از تحریم‌های ایالات متحده نبوده است؛ عوامل داخلی مانند نقش مخرب و تصمیمات نادرست، بعضی ارتباطات ناسالم بانک‌ها با برخی شرکت‌ها و هلدینگ‌های نیمه‌رسمی و در برخی مواقع بی‌کفایتی اقدامات بانک مرکزی ایران در مقررات‌گذاری و نظارت بر بانک‌ها نیز تأثیر شایان توجهی در وضعیت موجود داشته است (بشخور، امیری و جعفری، ۱۴۰۰).

در اصلاح نظام بانکی دو نظر وجود دارد یک گروه معتقدند با تقویت نظارت بانک مرکزی بر بانک‌ها و موسسات اقتدار و استقلال بانک مرکزی تقویت می‌شود. گروهی نیز معتقدند که اصلاح نظام بانکی به دلیل تعدد بانک‌ها و ذی‌نفعان و تضاد منافع گسترده‌ای که وجود دارد در عمل امکان وجود ندارد و بهترین راه ادغام بانک‌ها و کاهش تعداد بانک‌ها است. با این وجود تجربه بدست آمده از بسیاری از کشورها از دهه ۱۹۷۰ میلادی تاکنون نشان می‌دهد که از طریق بازنگری و اصلاح خط‌مشی‌های مربوطه می‌توان به شکل معنی‌دار، کارایی نظام بانکی را بهبود بخشید (ژائو، میائو و ژائو و نقشبندی[1]، ۲۰۲۳). از این رو ضرورت تمرکز بر اصلاح مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی کاملا احساس می‌شود. با این توضیحات مشخص می‌شود که انجام پژوهش حاضر از این جهت حائز اهمیت است که با برجسته سازی مولفه‌های کلیدی در سیاست‌گذاری نظام بانکی می‌تواند گامی هر چند کوچک در جهت بهبود وضعیت فعلی سیستم بانکی کشور بردارد. این پژوهش می‌تواند بینش و دیدگاهی جامع راجع به معضلات فعلی و همچنین راهبردهایی برای بهبود نظام بانکی کشور را فراهم آورد.

## پیشینه پژوهش

شریفی بقا، حقیقت و کریمی تکانلو (۱۴۰۲) مطالعه‌ای با عنوان تاثیر شوک‌های خط‌مشی پولی ازطریق کانال نرخ ارز بر سلامت نظام بانکی ایران انجام دادند. نتایج حاصل از بررسی آزمون ریشه واحد نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای تحقیق در سطح (I0) مانا هستند. همچنین بکارگیری الگوی FAVAR بیانگر اثرگذاری منفی و معنی دار شوک‌های خط‌مشی پولی از طریق کانال نرخ ارز بر سپرده‌های شبکه بانکی و به تبع آن قدرت اعطای تسهیلات و همچنین تاثیرگذاری مثبت و معنی‌دار بر میزان مطالبات غیر جاری بانکی است که از این منظر بر یکی از مهم‌ترین شاخص‌های سنجش سلامت نظام بانکی که همانا شاخص سودآوری باشد، تاثیر منفی و معنی‌دار دارد. معماری و آرایی (۱۴۰۲) مطالعه‌ای با عنوان ارائه الگوی سیاستی نظام مدیریت استعدادها در شبکه بانکی کشور انجام دادند. روش پژوهش، کیفی و برای تجزیه‌وتحلیل متن مصاحبه‌ها و شناسایی معیارها و شاخص‌ها، از تکنیک تجزیه‌وتحلیل تم استفاده شده که داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری اولیه، ثانویه و انتخابی تحلیل شده‌اند. بر طبق نتایج، الگوی نظام مدیریت استعدادها در شبکه بانکی کشور مبتنی بر سه مؤلفه اصلی ورودی، فرایند مدیریت استعداد و خروجی می‌باشد که بانک‌ها باید مبتنی بر ابعاد این مؤلفه‌ها به سمت مدیریت استعداد حرکت نمایند و در این زمینه دچار شتاب‌زدگی نشوند خلیل لو، عبدالحمید و رضاییان(۱۴۰۲) مطالعه‌ای با

[1] .Zhao, Miao, Zhao & Naghshbandi

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



عنوان حلیل اهمیت عملکرد خط‌مشی‌های اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران با رویکرد بانکداری اسلامی انجام دادند. نمونه پژوهش شامل ۲۳ نفر از خبرگان بانکداری اسلامی بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند و با تکنیک گلوله برفی انتخاب شدند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که خط‌مشی‌های اصلاحی همچون الزام تشکیل کمیته‌های تخصصی فرعی شورای فقهی در بانک‌ها، برقراری ارتباط میان عرضه پول و بخش واقعی اقتصاد، تغییر عملیات صوری عقود اسلامی به عملیات واقعی اسلامی بویژه مشارکت در سود و زیان، تدوین و تصویب پیش‌شرط‌های احراز پست مدیریتی مبتنی بر بر داشتن توانمندی، تجربه بانکداری اسلامی در کنار پرورش متخصصین فقهی بانکی از خط‌مشی‌هایی هستند که باید موردتوجه تصمیم‌گیران قرار بگیرد. اکبر موسوی، سلمانی، حقیقت و اصغرپور(۱۴۰۱) مطالعه‌ای با عنوان عوامل موثر در زیان بحران بانکی با تاکید بر چهارچوب‌های سیاستی انجام دادند. نتایج برآورد مدل پایه نشان داد که متغیرهای GDP سرانه حقیقی، تورم، نسبت اعتبارات بانکی به GDP تاثیر مثبت و معنادار و متغیرهای درجه باز بودن مالی و مخارج احتیاطی دولت تاثیر منفی و معنادار در مقدار زیان تولید ناشی از بحران بانکی دارند. ملکی و اسدزاده (۱۴۰۰) مطالعه‌ای با عنوان بررسی تاثیر خط‌مشی‌گذاری عمومی بر بانکداری الکترونیک بانک‌های دولتی ایران انجام دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که متغیر وابسته تحقیق (سیستم‌های اطلاعاتی بانکداری الکترونیک بانک‌های دولتی ایران) با داده‌های گردآوری شده سازگاری و تناسب دارد. به‌عبارت دیگر متغیرهای مستقل نظام ارزیابی عملکرد، ارتباطات، جزئی‌نگری، تخصص و مهارت، هدف‌گذاری و انعطاف‌پذیری بر سیستم‌های اطلاعاتی بانکداری الکترونیک تاثیرگذار هستند.

ماتیف، سهیونی و طارق[1](۲۰۲۳) مطالعه‌ای با عنوان تاثیر سیاست‌ها و مقررات بانکی بر رفتار ریسک‌پذیری موسسات مالی انجام دادند. این مقاله تاثیر مقررات بانکی و مالکیت بر رفتار ریسک‌پذیری موسسات مالی در منطقه MENA را بررسی می‌کند. در این پژوهش، این فرضیه آزمایش می‌شود که تأثیر مقررات بر ریسک بانک به نوع ساختار مالکیت بستگی دارد. از دیدگاه عمومی و خصوصی مقررات بانکی برای توضیح رابطه بین اقدامات نظارتی و ریسک بانک استفاده می‌شود. نتایج حاکی از آن است که شاخص رسمی نظارتی رابطه مثبتی با ریسک اعتباری بانک دارد که مطابق با «منافع خصوصی» مقررات بانکی است. بااین‌حال، نظارت خصوصی اثر معکوس دارد. تجزیه‌وتحلیل تأثیر اقدامات نظارتی بر ریسک ورشکستگی بانک پشتیبانی بیشتری از دیدگاه منافع خصوصی در رابطه با تأثیر نظم و انضباط بازار را فراهم می‌کند. علاوه بر مقررات، ساختار مالکیت (به عنوان مثال، تمرکز مالکیت و مالکیت خارجی) نیز نقش مهمی در شکل‌دهی رفتار ریسک‌پذیر بانک‌ها در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا دارد. تجزیه‌وتحلیل ما نشان می‌دهد که تأثیر مقررات بانکی بر رفتار ریسک‌پذیری به شدت به نوع ساختار مالکیت حاکم در هر سیستم بانکی (اسلامی و متعارف) بستگی دارد. فان تای هانگ[2](۲۰۲۳) مطالعه‌ای با عنوان توصیه‌های سیاستی برای کنترل ریسک‌های اعتباری در بانک‌های تجاری پس از همه‌گیری کووید-۱۹ در ویتنام انجام دادند. نتایج چندین توصیه سیاستی را برای به حداقل رساندن ریسک اعتباری بانک‌های تجاری ویتنامی پس از همه‌گیری کووید-۱۹ نشان می‌دهد. کاناپیانوا[3] و همکاران (۲۰۲۳) مطالعه‌ای با عنوان «نقش مسئولیت اجتماعی و دولتی برای ثبات مالی و سودآوری بانک؛ شواهد از بانک‌های تجاری و اسلامی» انجام دادند. یافته‌ها نشان می‌دهد که کفایت سرمایه و کنترل فساد مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده سودآوری بانکی در نمونه مورد مطالعه بدون توجه به نوع بانک است. علاوه بر این، سودآوری،

[1] .Mateev, Sahyouni & Tariq
[2] .Phan Thi Hang
[3] .Kanapiyanova

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



مدیریت کارآمد، تورم و اثربخشی دولت محرک‌های اصلی ریسک آسیب‌پذیری مالی هستند. باتارای و نیلی[1] (۲۰۲۲) مطالعه‌ای با عنوان تحلیل ادبیات خط‌مشی پولی غیر متعارف بین المللی انجام دادند. مطالعات تجربی شواهد قانع‌کننده‌ای ارائه می‌کنند که نشان می‌دهد خط‌مشی‌های پولی غیر متعارف بین‌المللی بر قیمت دارایی‌های بین‌المللی و ریسک دنباله به شیوه‌ای مطلوب تأثیر گذاشته‌اند. مدل‌سازی کالیبره‌شده و تمرین‌های خودرگرسیون برداری نشان می‌دهد که این سیاست‌ها نتایج اقتصاد کلان را نیز بهبود می‌بخشند. ما بحث اخیر در مورد شواهد تجربی را ارزیابی می‌کنیم و ارزیابی‌های بانک مرکزی خط‌مشی‌های پولی غیر متعارف را مورد بحث قرار می‌دهیم. وارما[2] و همکاران (۲۰۲۲) مطالعه‌ای با عنوان تحلیل موضوعی تأثیر سیاست‌های فناوری مالی (فین تک) بر صنعت بانکداری انجام دادند. نتایج نشان داد که پیاده‌سازی خط‌مشی‌های مرتبط با فین تک پتانسیل عظیمی برای رشد و تأثیرگذاری بر صنعت بانکداری و کل جهان دارد. صنعت بانکداری می‌تواند از ترکیب فناوری‌های نوظهور مانند بلاک‌چین، هوش مصنوعی، یادگیری ماشین یا سایر لایه‌های تصمیم‌گیری سود ببرد. این یافته‌ها می‌تواند به تنظیم‌کننده‌ها، خط‌مشی‌گذاران، دانشگاهیان و متخصصان کمک کند تا فرصت‌ها و چالش‌های فناوری‌های نوظهور در صنعت بانکداری را درک کنند. الچرانی و ابراهام[3](۲۰۲۲) مطالعه‌ای با عنوان تأثیر حاکمیت شرکتی و ارتباط سیاسی بر عملکرد مالی بانک‌های لبنان در طول بحران مالی ۲۰۱۹-۲۰۲۱ انجام دادند. ما از رگرسیون خطی بر روی نمونه ای از ۱۹۴ مشاهدات سال بانکی از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱ استفاده کردیم. حضور اعضای مستقل در هیئت مدیره و تمرکز مالکیت به دلیل مالکیت خانوادگی، اثرات مثبتی بر بازده دارایی بانک، بازده حقوق صاحبان سهام، نقدینگی داشت. سطوح و وام‌های صادر شده کنترل کارآمد، همراه با حضور حسابرسی و کمیته‌های انطباق، با افزایش کفایت سرمایه و کاهش وام‌های غیرجاری، ریسک را کاهش داد. هم ارتباطات سیاسی اداری و هم ارتباطات سیاسی مالکیت باعث افزایش بازده دارایی‌ها، افزایش بازده حقوق صاحبان سهام، افزایش سطح نقدینگی و افزایش وام به سپرده‌ها شد، در حالی‌که وام‌های غیرجاری را افزایش داد. تضادهای نمایندگی حاکی از آن است که اعطای وام به دلیل فشار سیاسی باعث افزایش وام‌های غیرجاری شده است.

## روش پژوهش

هدف اصلی از انجام این پژوهش ارائه مدل جامع خط مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران است، بنابراین پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه تحقیقات توسعه‌ای می‌باشد. از آنجایی که در این پژوهش از داده‌های حاصل از مصاحبه و پرسشنامه به یک الگوی کلی می‌رسیم، لذا رهیافت این پژوهش استقرایی است. تحلیل داده‌های کیفی با روش نظریه داده بنیاد از نوع اکتشافی و مصاحبه انجام شد و تحلیل داده‌های کمی بر اساس ماهیت و روش، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی که ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه است.

جامعه آماری این تحقیق در بخش کیفی شامل از خبرگان سیاست‌گذاری اقتصادی و بانکی شامل اساتید دانشگاه، مشاورین و مدیران بانکی بوده است. انتخاب نمونه آماری با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند گلوله برفی و تا سطح اشباع نظری و کفایت داده‌ها ادامه یافت. نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت غیراحتمالی هدفمند انجام شد. در مجموع ۲۰ نفر از خبرگان بعنوان نمونه در بخش کیفی انتخاب شدند. جامعه مورد مطالعه

[1]. Bhattarai & Neely
[2] .Varma
[3]. El-Chaarani & Abraham

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



در پژوهش کمی، کلیه کارکنان بانک تجارت استان تهران هستند (N=1650). برای محاسبه حجم نمونه از فرمول کوکران برای جوامع محدود استفاده شده است که حجم نمونه آماری به تعداد ۳۱۲ نمونه رسیدیم.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته است. در بخش کمی، برای آزمون این فرضیات تحقیق، از ابزار پرسشنامه محقق ساخته شامل ۶۴ گویه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شد. گویه‌های پرسشنامه دقیقا بر مبنای شاخص‌های شناسایی شده در فاز کیفی تحقیق، تدوین شده است. جهت ارزیابی پایایی پرسشنامه از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ و برای بررسی روایی از دو روش روایی صوری- محتوایی (CVR-CVI) و روایی سازه (روایی همگرا و روایی واگرا) استفاده شد.

جهت تعیین روایی و پایایی مصاحبه‌ها از دو روش بازآزمون و توافق دوکدگذار استفاده شده است. در این پژوهش از روش داده بنیاد برای تحلیل داده‌های کیفی استفاده شد. تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از نرم افزار Maxqda انجام شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات تحقیق از آمار استنباطی و تکنیک حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شد.

## یافته‌های پژوهش

### آمار توصیفی

در جدول ذیل، مشخصات دموگرافیک خبرگان شرکت‌کننده در مصاحبه به تفکیک جنسیت، سن، تحصیلات و سابقه‌کاری ارائه شده است.

**جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان**

| ویژگی‌های جمعیت‌شناختی | | فراوانی | درصد |
|---|---|---|---|
| جنسیت | مرد | ۱۲ | ٪۶۰ |
| | زن | ۸ | ٪۴۰ |
| سن | کمتر از ۳۵ سال | ۴ | ٪۲۰ |
| | ۳۵ تا ۴۵ سال | ۶ | ٪۳۰ |
| | ۴۵ سال و بیشتر | ۱۰ | ٪۵۰ |
| تحصیلات | کارشناسی ارشد | ۶ | ٪۳۰ |
| | دکتری | ۱۴ | ٪۷۰ |
| سابقه کاری | ۱۰ تا ۲۰ سال | ۱۴ | ٪۷۰ |
| | بالای ۲۰ سال | ۶ | ٪۳۰ |
| کل | | ۲۰ | ٪۱۰۰ |

(منبع: یافته‌های پژوهش)

برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام شده چند مصاحبه نمونه، انتخاب شده و کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی، برای هرکدام از مصاحبه‌ها، باهم مقایسه شده‌اند.

درصد پایایی= تعداد توافقات*۲/تعداد کل داده ها*٪۱۰۰

در این پژوهش سه مصاحبه بعنوان نمونه انتخاب شده‌اند و با فاصله زمانی یک ماه مجددا کدگذاری شده‌اند. با توجه به این که میزان پایایی بازآزمون ٪۸۶ است و این مقدار بیشتر از ٪۶۰ است، قابلیت اعتماد کدگذاری مورد قبول است.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



برای محاسبه پایایی با روش توافق درون موضوعی دو کدگذار، از یکی از دانشجویان مدیریت درخواست شد تا در این آزمون بعنوان همکار پژوهشی مشارکت کند. درصد توافق درون موضوعی که بعنوان شاخص پایایی مورد استفاده قرار می‌گیرد. به صورت زیر محاسبه می‌شود:

درصد پایایی= تعداد توافقات*۲/تعداد کل داده‌ها*٪۱۰۰

با توجه به این که میزان پایایی دوکدگذار ۷۷ ٪ است و این مقدار بیشتر از ۶۰٪ است قابلیت اعتماد کدگذاری مورد قبول است.

### کدگذاری باز

این مرحله شامل دسته بندی کدهای مختلف در قالب مضامین بالقوه و مرتب کردن همه خلاصه داده‌های کدگذاری شده در قالب مضامین مشخص شده است. در واقع محقق، تحلیل کدهای خود را شروع کرده و در نظر می‌گیرد که چگونه کدهای مختلف می‌توانند برای ایجاد یک مضامین کلی ترکیب شوند.

### کدگذاری محوری

کدگذاری محوری دومین مرحله تجزیه و تحلیل در نظریه‌پردازی داده بنیاد است. بر اساس «رهیافت نظام‌مند» استراوس و کوربین (۱۹۹۸) مقوله‌های استخراج شده از داده‌های خام مصاحبه در قالب الگویی به نام الگوی کدگذاری محوری گردآوری می‌شوند. این الگو شامل ۶ محور به ترتیب زیر است:

۱. شرایط علّی: مقوله‌هایی مربوط به شرایطی که مقوله محوری تأثیر می‌گذارند؛

۲. مقوله محوری: مقوله‌ای اصلی که می‌توان دیگر مقوله‌ها به آن ربط داده و به کرّات در داده‌ها ظاهر می‌شود؛

۳. اقدامات: کنش‌ها و برهم کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود؛

۴. زمینه‌ها: شرایط خاصی که بر اقدامات تأثیر می‌گذارند؛

۵. شرایط مداخله‌گر: شرایط زمینه‌ای عمومی که بر راهبرها تأثیر می‌گذارند؛

۶. پیامدها: خروجی‌های حاصل از به‌کارگیری اقدامات.

### کدگذاری گزینشی

در نظریه‌پردازی بنیادی، تلفیق داده‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. در فرآیند تحقیق پس از گردآوری داده‌ها، تجزیه‌وتحلیل و تفسیر آن‌ها نوبت به ارائه مدل، نتیجه‌گیری و جمع‌بندی تحقیق می‌رسد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل کیفی شش دسته از عوامل اصلی شامل عوامل زمینه‌ای (اسناد بالادستی)، علی (عوامل سازمانی، عوامل منابع انسانی و عوامل مدیریتی)، پدیده محوری (اصلاح نظام بانکی)، مداخله‌گر (سیاست‌زدگی نظام اداری و مقاومت در برابر تغییر)، راهبردها (خط‌مشی‌گذاری اصلاح) و پیامدها (کیفیت زندگی کاری، بهبود تجربه مشتری و بهبود عملکرد مالی و غیرمالی) به عنوان مولفه‌های اصلی مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی شناسایی شد. شکل زیر، نشان‌دهنده مدل پارادایمی الگوی مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی می‌باشد.

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



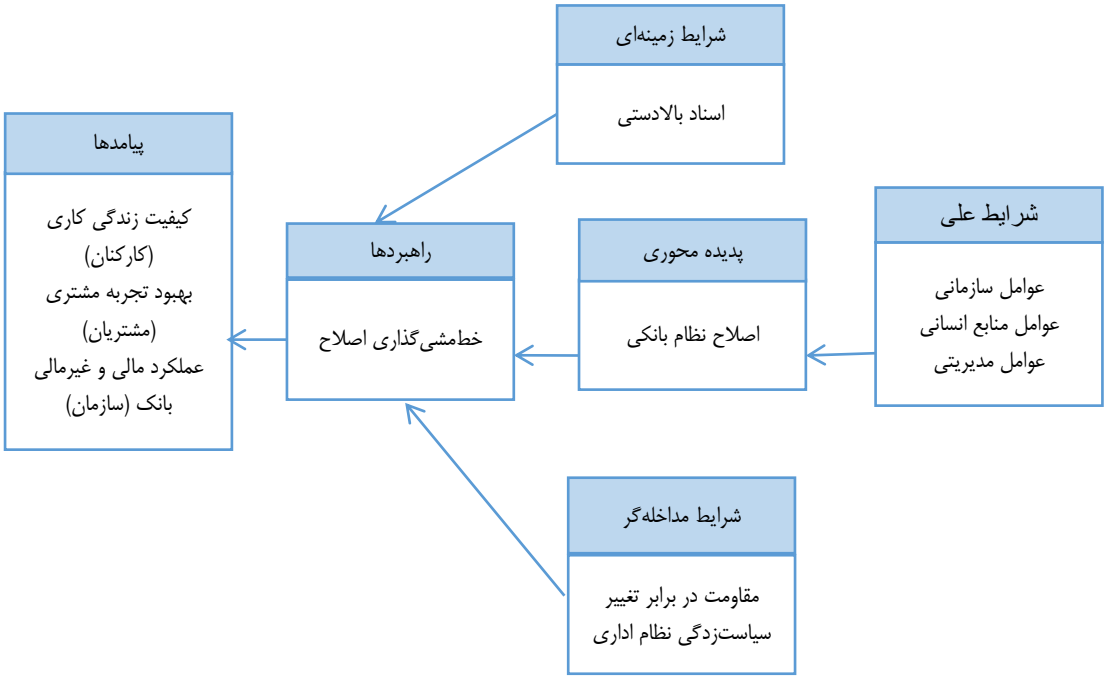


**شکل ۱. فراوانی کدهای مصاحبه**

نتایج بدست آمده در رابطه با روایی و پایایی پرسشنامه در جدول زیر بیان شده است:

**جدول ۲. مقادیر پایایی و روایی پرسشنامه**

| سازه‌های اصلی | آلفای کرونباخ | (CRپایایی ترکیبی ) | (Rhoضریب رو ) | AVE |
|---|---|---|---|---|
| اسناد بالادستی | ۰/۸۰۵ | ۰/۸۰۵ | ۰/۸۶۵ | ۰/۵۶۱ |
| اصلاح نظام بانکی | ۰/۸۷۸ | ۰/۸۷۸ | ۰/۹۰۲ | ۰/۵۰۷ |
| بهبود تجربه مشتری | ۰/۸۳۹ | ۰/۸۳۹ | ۰/۸۸۲ | ۰/۵۵۴ |
| خط‌مشی‌گذاری اصلاح | ۰/۸۶۰ | ۰/۸۶۰ | ۰/۸۹۳ | ۰/۵۴۴ |
| سیاست‌زدگی نظام اداری | ۰/۸۱۲ | ۰/۸۱۳ | ۰/۸۶۹ | ۰/۵۷۰ |
| عملکرد مالی و غیرمالی بانک | ۰/۸۶۱ | ۰/۸۶۱ | ۰/۸۹۳ | ۰/۵۴۵ |

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| عوامل سازمانی | ۰/۸۳۲ | ۰/۸۳۲ | ۰/۸۷۷ | ۰/۵۴۳ |
| عوامل مدیریتی | ۰/۸۱۰ | ۰/۸۱۰ | ۰/۸۶۸ | ۰/۵۶۸ |
| عوامل منابع انسانی | ۰/۸۳۶ | ۰/۸۳۶ | ۰/۸۸۰ | ۰/۵۵۰ |
| مقاومت در برابر تغییر | ۰/۸۰۱ | ۰/۸۰۲ | ۰/۸۶۳ | ۰/۵۵۸ |
| کیفیت زندگی کاری | ۰/۷۶۱ | ۰/۷۶۱ | ۰/۸۴۸ | ۰/۵۸۳ |

برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می‌شود که اولین و اساسی‌ترین معیار ضرایب معناداری یا همان مقادیر T-value است. برازش مدل ساختاری با استفاده از ضرایب T به این صورت است که این ضرایب باید از ۱/۹۶ بیشتر باشد تا بتوان در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار بودن آن‌ها را تایید نمود.

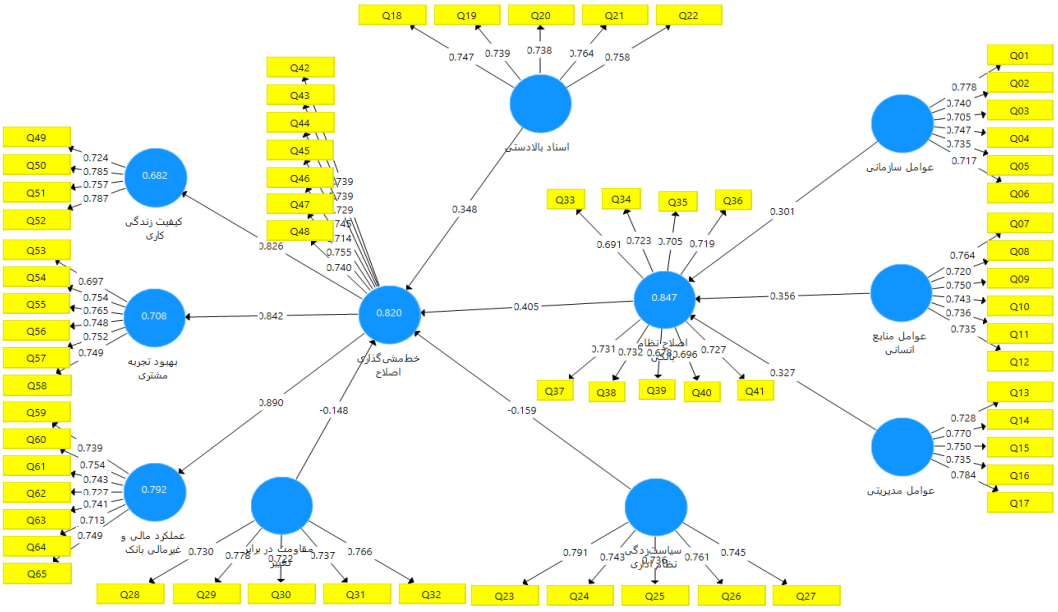


**شکل ۳. خروجی اعتبارسنجی مدل با روش حداقل مربعات جزئی**

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



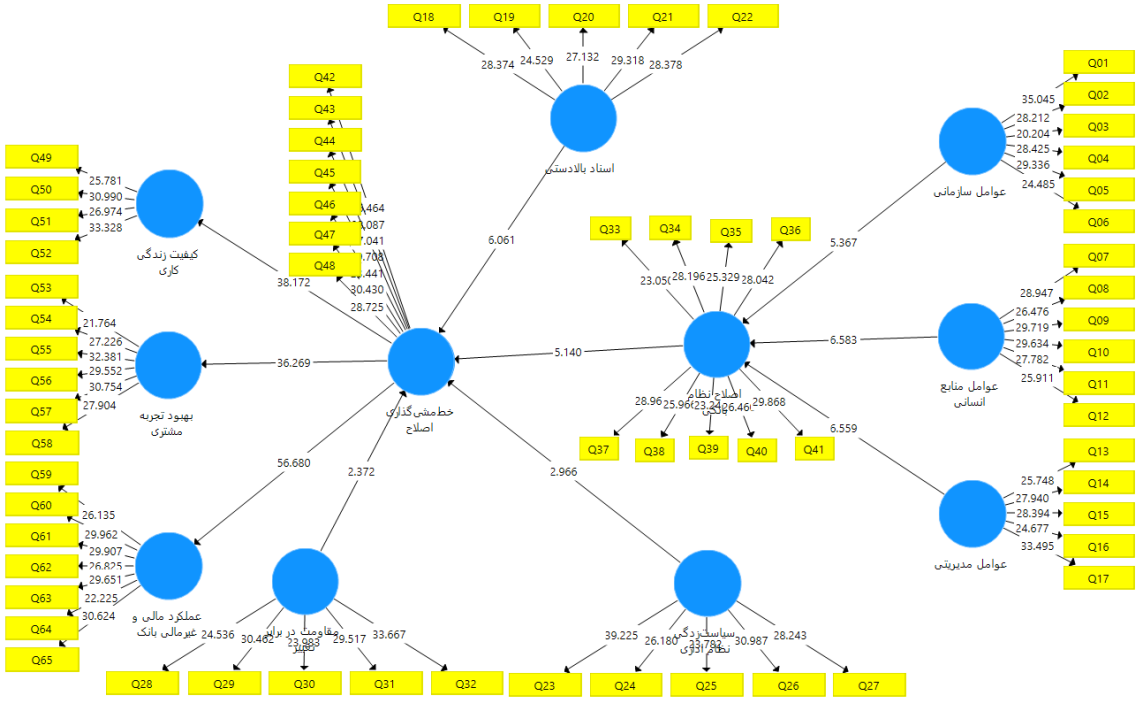


**شکل ٤. معناداری روابط متغیرها با روش حداقل مربعات جزئی (بوت‌استراپینگ)**

**جدول ۳. آزمون فرضیات**

| رابطه | ضریب مسیر | آماره t | معناداری | نتیجه |
|---|---|---|---|---|
| اسناد بالادستی ← خط‌مشی‌گذاری اصلاح | ۰/۳۴۸ | ۶/۰۶۱ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| اصلاح نظام بانکی ← خط‌مشی‌گذاری اصلاح | ۰/۴۰۵ | ۵/۱۴ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| خط‌مشی‌گذاری اصلاح ← بهبود تجربه مشتری | ۰/۸۴۲ | ۳۶/۲۶۹ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| خط‌مشی‌گذاری اصلاح ← عملکرد مالی و غیرمالی بانک | ۰/۸۹۰ | ۵۶/۶۸ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| خط‌مشی‌گذاری اصلاح ← کیفیت زندگی کاری | ۰/۸۲۶ | ۳۸/۱۷۲ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| سیاست‌زدگی نظام اداری ← خط‌مشی‌گذاری اصلاح | -۰/۱۵۹ | ۲/۹۶۶ | ۰/۰۰۸ | منفی و معنی‌دار |
| عوامل سازمانی ← اصلاح نظام بانکی | ۰/۳۰۱ | ۵/۳۶۷ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| عوامل مدیریتی ← اصلاح نظام بانکی | ۰/۳۲۷ | ۶/۵۵۹ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |
| عوامل منابع انسانی ← اصلاح نظام بانکی | ۰/۳۵۶ | ۶/۵۸۳ | ۰/۰۰۰ | مثبت و معنی‌دار |

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| مقاومت در برابر تغییر ← خطمشی‌گذاری اصلاح | -۰/۱۴۸ | ۲/۳۷۲ | ۰/۰۱۸ | منفی و معنی‌دار |

براساس ضریب مسیر و مقدار آماره t (بوت‌استراپینگ) روابط سازه‌ها به صورت زیر قابل تفسیر است:

ضریب مسیر اسناد بالادستی ← خطمشی‌گذاری اصلاح مقدار ۰/۳۴۸ بدست آمد و آماره t نیز ۶/۰۶۱محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر اصلاح نظام بانکی ← خطمشی‌گذاری اصلاح مقدار ۰/۴۰۵ بدست آمد و آماره t نیز ۵/۱۴ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر خطمشی‌گذاری اصلاح ← بهبود تجربه مشتری مقدار ۰/۸۴۲ بدست آمد و آماره t نیز ۳۶/۲۶۹ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر خطمشی‌گذاری اصلاح ← عملکرد مالی و غیرمالی بانک مقدار ۰/۸۹۰ بدست آمد و آماره t نیز ۵۶/۶۸ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر خطمشی‌گذاری اصلاح ← کیفیت زندگی کاری مقدار ۰/۸۲۶ بدست آمد و آماره t نیز ۳۸/۱۷۲ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر سیاست‌زدگی نظام اداری ← خطمشی‌گذاری اصلاح مقدار ۰/۱۵۹- بدست آمد و آماره t نیز ۲/۹۶۶ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه منفی و معنی‌دار است.

ضریب مسیر عوامل سازمانی ← اصلاح نظام بانکی مقدار ۰/۳۰۱ بدست آمد و آماره t نیز ۵/۳۶۷ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر عوامل مدیریتی ← اصلاح نظام بانکی مقدار ۰/۳۲۷ بدست آمد و آماره t نیز ۶/۵۵۹محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر عوامل منابع انسانی ← اصلاح نظام بانکی مقدار ۰/۳۵۶ بدست آمد و آماره t نیز ۶/۵۸۳ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه مثبت و معنی‌دار است.

ضریب مسیر مقاومت در برابر تغییر ← خطمشی‌گذاری اصلاح مقدار ۰/۱۴۸- بدست آمد و آماره t نیز ۲/۳۷۲ محاسبه شد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می‌توان ادعا کرد: این رابطه منفی و معنی‌دار است.

## نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده در این تحقیق، عوامل سازمانی، عوامل منابع انسانی و عوامل مدیریتی به عنوان شرایط علی در مدل جامع خطمشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران شناسایی شدند. سازمان‌هایی با مدیران و رهبران انعطاف پذیر، قادر هستند به طیف وسیعی از تغییرات در محیط رقابتی، به شیوه‌ای مناسب و به موقع، پاسخ دهند. در عین حال باید به نقش منابع انسانی بعنوان یکی از عوامل علی خطمشی‌گذاری در نظام بانکی اشاره کرد. باید توجه داشت که، منعطف بودن شامل این ایده است که کارکنان بدون توجه به زمان و مکان انجام کار خود، بتوانند سازنده باشند. انعطاف‌پذیری سازمانی به جای اعمال یک

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



محیط کار یا برنامه سفت و سخت، نیازهای فردی را تأیید کرده و از تعادل بهتر بین کار و زندگی و رفاه کارکنان پشتیبانی می‌کند. انعطاف پذیری سازمانی با انعطاف‌پذیری کارکنان متفاوت است، که معمولاً به میزان سازگاری یک کارمند در محل کار اشاره دارد. انعطاف‌پذیری محل کار با «تعادل بین کار و زندگی» نیز متفاوت است. منعطف بودن محل کار اذعان می‌کند که کار و زندگی بیشتر در هم تنیده و روان هستند.

امروزه، شایسته‌سالاری و استفاده از نیروهای کارآمد یکی از اصول اساسی و از عوامل موفقیت سازمان‌ها در حرکت به سمت پویایی و تحول است. به عبارت دیگر شایسته‌سالاری به عنوان رمز پیروزی حرکت‌های توسعه‌ای، در درون سازمان‌ها می‌باشد؛ به شکلی که مدیران در هیچ شرایطی نباید خود را بی نیاز از توجه به مفاهیم و آموزه‌های آن بدانند. نتایج بدست آمده در رابطه با شرایط علی با یافته‌های سایر محققان مطابقت دارد. عامر[1] و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که انعطاف‌پذیری ساختار سازمانی برای اجراء خط مشی‌های توسعه‌ای در سازمان‌های دولتی نقش کلیدی ایفا می‌کند. به همین ترتیب، بیانچی و بیجیو[2] (۲۰۲۲) بهبود و توسعه نیروی انسانی را برای اصلاحات سیاستی در نظام بانکداری، بسیار مهم دانسته‌اند. وارما و همکاران (۲۰۲۲) با بررسی نظام خط‌مشی‌گذاری در سیستم بانکداری به اهمیت شایسته‌سالاری مدیران ارشد نظام بانکی اشاره کرده‌اند.

براساس نتایج کدگذاری ثانویه پژوهش، شاخص‌های قوانین برنامه جامع اصلاح نظام اداری، قوانین برنامه تحول در نظام اداری کشور، سندچشم انداز در زمینه ادغام بانک‌ها، سیاست‌های کلی نظام در بخش بانکداری، قانون بودجه کشور به عنوان مقوله‌های زمینه‌ای در ارائه مدل خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی انتخاب شدند. نتیجه بدست آمده از یک سو بیانگر جایگاه قابل ملاحظه بانک‌ها در اقتصاد کلان و اسناد بالادستی کشور است و از سوی دیگر اهمیت توجه به این اسناد در تدوین و پیاده‌سازی خط مشی‌های بانکداری را نشان می‌دهد. از طرف دیگر در تمامی برنامه‌های توسعه‌ای کشور به نقش بانک‌ها در تامین مالی بسیاری از پروژه‌های عمرانی اشاره شده است. همچنین مطابق با اسناد بالادستی کشور، بانک مرکزی باید اهداف زیر را با رعایت اسناد بالادستی نظام محقق کند: کنترل تورم؛ ثبات و سلامت شبکه بانکی و سایر «اشخاص تحت نظارت»؛ حمایت از رشد اقتصادی و اشتغال؛ و کمک به حمایت از ارزش پول ملی. در مطالعه شریفی‌بقا، حقیقت و کریمی تکانلو (۱۴۰۲) نیز به این مساله اشاره شده است که عدم همراستایی بین عملکرد نظام بانکداری با اسناد بالادستی باعث شده است که سلامت نظام بانکی ایران تا حد زیادی در برابر شوک‌های مالی آسیب‌پذیر باشد. خلیل لو، عبدالحمید و رضاییان(۱۴۰۲) نیز به اهمیت مطابقت نظام بانکداری کشور با اصول بانکداری اسلامی که در اسناد بالادستی مورد توجه قرار گرفته است، اشاره شده است.

بر اساس نتایج بدست آمده در این تحقیق، سیاست‌زدگی نظام اداری و مقاومت در برابر تغییر به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در الگوی مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران شناسایی شد. در تبیین این یافته باید بیان کرد که تفکر مدیریتی در ایران که استراتژی اقتصادی را طراحی می‌کند دچار اشکال است و همین مساله اجازه حکمرانی صحیح اقتصادی را نمی‌دهد. اشکال اساسی در ساختار سیاست‌گذاری ایران نیز این است که دیپلماسی تابع ایدئولوژی و اقتصاد نیز تابعی از سیاست است، این در حالی است که در سایر نقاط جهان اقتصاد حرف اول را می‌زند و کل مجموعه سیاست‌گذاری و دیپلماسی و حکمرانی را در اختیار گرفته است. نظام بانکی ایران به‌عنوان شریان اصلی اقتصاد ایران دچار سیاست‌زدگی شده است و همین مساله اجازه پیشرفت و شکوفایی اقتصادی را نمی‌دهد. برای حل این چالش لازم است کل رویکرد حکومت تغییر کند و

[1]. Amer
[2] .Bianchi & Bigio

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



تا زمانی‌که این رویکرد تغییر نکند و نگاه مقامات مسئول به روابط با جهان اصلاح نشود شرایط به همین منوال باقی خواهد ماند. بنابراین حتی اگر سیاست‌گذاران ایده‌های نو هم ارائه کنند تا زمانی که قدرت اقتصادی وجود نداشته باشد هیچ یک از این ایده‌ها قابل پیاده‌سازی و اجرا نخواهد بود. از سوی دیگر مقاومت کارکنان و مدیران در برابر تغییر از دیگر شرایط مداخله‌گر است که در الگوی خط مشی گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران شناسایی شده است. نتیجه بدست آمده در رابطه با شرایط مداخله‌گر با یافته‌های اکبر موسوی، سلمانی، حقیقت و اصغرپور(۱۴۰۱)، هاشمی دیزج، حاضری نیری و صمدزاده (۱۴۰۱) و الیا، استفانلی و فریلی[1](۲۰۲۳) مطابقت دارد.

اصلاح نظام بانکی، پدیده محوری در پدیده محوری در مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران است. با توجه به چالش‌های متعدد سیستم بانکداری کشور، ضرورت اصلاح نظام بانکی کاملا احساس می‌شود. نظام بانکی ایران در حال حاضر با مشکلاتی عدیده‌ای مواجه است که بحث ناترازی و زیان در صورت‌های مالی بانک‌ها از جمله این مسایل است. در حال حاضر سودهای پرداختی بانک‌ها بیش از درآمد واقعیشان از محل تسهیلاتی است که به دست می‌آورند و این باعث شده ترازنامه بانک‌ها هرروز منفی‌تر شود وبه تبع آن مشکلات این بخش را افزایش دهد. در کنار این موضوع مشکل تنگناهای مالی و پدیده تسهیلات تکلیفی و دیکته شدن تسهیلات را باید به مشکلات بانکی نیز افزود که سبب شده سیستم بانکی دچار چالش‌ها و گرفتاری‌های شدیدی شود. این مشکلات درحالی وجود دارد که در نظام بانکی کشور سه قانون اصلی و مهم داریم که ساختار بانکی کشور را تعریف می‌کند که به دلیل تضادهایی که در برخی موارد این قوانین با یکدیگر دارند، این امر به مشکلات بانک‌ها افزوده است. پیش از این نیز محققان دیگری به اهمیت اصلاح نظام بانکی اشاره کرده‌اند. بالیو، ایزلین و نیکولتی[2](۲۰۲۲) با اشاره به مشکلات عدیده بانکداری در کشورهای در حال توسعه به اهمیت اصلاح نظام بانکی در این کشورها اشاره کرده است. در مطالعه انجام شده توسط الچارانی و ابراهام (۲۰۲۲) نیز این محققان ضرورت اصلاح نظام بانکی در کشور لبنان را مورد تاکید قرار داده‌اند. در تحقیقات داخلی نیز به ضرورت اصلاح نظام بانکی اشاره شده است. به عنوان مثال، غفاری‌فرد و علمدار (۱۴۰۰) اصلاح نظام بانکی را عامل موثری در تحقق اهداف نظام اقتصادی اسلام در استان‌های مختلف دانسته‌اند.

خط‌مشی‌گذاری اصلاح در رابطه با راهبردهای اصلی در مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران شناسایی شد. در تبیین این یافته باید به اهمیت اصلاح خط‌مشی‌ها متناسب با شرایط اقتصادی–اجتماعی در دوران معاصر اشاره کرد. پیچیدگی روزافزون زندگی اجتماعی و محیط بین‌الملل، دولت‌ها را از استفاده از مکانیسم‌های سنتی کنترل فرماندهی مانند شرکت‌های عمومی، سازمان‌های نظارتی و مؤسسات وابسته در اکثر کشورهای دموکراتیک دور کرده است. امروزه بسیاری از دولت‌ها از منابع و ابزارهای مختلف سازمانی استفاده می‌کنند. در نتیجه این تغییر، طرح‌های سیاستی مبتنی بر روش‌هایی مانند سازمان‌دهی مجدد و بازنگری در سطح دولت، همکاری‌های دولت و سازمان‌های غیردولتی و مشاوره با ذینفعان شده است. در این شرایط، تاکتیک‌هایی مانند حصول اطمینان از اینکه خط‌مشی‌ها در جهت مورد نظر دولت با همکاری بازیگران خط‌مشی و روابط آن‌ها شکل می‌گیرد، به طور فزاینده‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد. با وجود مشخص بودن اهمیت مساله اصلاح نظام بانکی بر تمامی کارشناسان، سیاست‌گذاران و فعالان این صنعت و به رغم تاکید صریح رهبر معظم انقلاب در ابلاغ سیاست‌های کلی نظام مبنی بر: "اصلاح ساختار بانکی و بیمه‌ای کشور با تأکید بر کارآیی، شفافیت، سلامت و بهره‌مند از فناوری‌های نوین" (بند ۴۶) هنوز هم اتفاق شاخصی در زمینه

[1] .Elia, Stefanelli & Ferilli
[2] .Ballew, Iselin & Nicoletti

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



بهبود عملکرد این بخش رخ نداده است. در این رابطه روانگرد، رونقی و ابراهیمی(۱۴۰۲) عدم کارایی اصلاح خط‌مشی‌ها را یک عامل مهم در ناکارآمدی نظام بانکی دانسته‌اند. ژانگ، هی، وانگ، ژو و ایوانز[1](۲۰۲۲) نیز به اهمیت رویکرد اصلاح در نظام خط‌مشی‌گذاری کشور چین اشاره کرده‌اند. در مطالعه‌ای دیگر، ژائو، میائو، ژائو و نقشبندی(۲۰۲۳) نیز خواستار اصلاح نظام سیاست‌گذاری برای بهبود عملکرد کل سیستم بانکداری شدند که این یافته‌ها با نتایج بدست آمده در پژوهش حاضر همخوانی دارد.

بر اساس نتایج بدست آمده در این تحقیق، کیفیت زندگی‌کاری، بهبود تجربه مشتری و بهبود عملکرد مالی و غیرمالی به عنوان پیامد اصلی در مدل جامع خط‌مشی‌گذاری به منظور اصلاح نظام بانکی شناسایی شد. اصطلاح کیفیت زندگی کاری در سال‌های اخیر رواج زیادی داشته است. اما درمورد معنای این اصطلاح توافق کمی وجود دارد، در عین‌حال می‌توان گفت حداقل دو استفاده شایع از آن وجود دارد. اول این‌که کیفیت زندگی کاری اشاره به مجموعه‌ای از نتایج برای کارکنان نظیر رضایت‌مندی شغلی، فرصت‌های رشد، مسائل روان‌شناختی، امنیت شغلی، روابط انسانی کارفرما، کارکنان و میزان پایین بودن حوادث دارد. دوم اینکه کیفیت زندگی کاری به مجموعه‌ای از کارها یا عملکردهای سازمانی نظیر مدیریت مشارکتی، غنی‌سازی شغلی و شرایط کاری مطمئن اشاره دارد. در این رابطه برنامه‌های کیفیت زندگی کاری ممکن است به عنوان راهبرد مدیریت منابع انسانی شامل عملکردهای کیفیت زندگی کاری و بهبود برنامه‌های کیفیت زندگی کاری و بهبود کارآیی و بهره‌وری سازمانی در نظر گرفته شود.

از طرف دیگر با توجه به سطح نسبتا بالای نارضایتی مشتریان بانک‌های کشور، بهبود تجربه مشتری می تواند حائز اهمیت بسیار زیادی باشد. تجربه مشتری تمام تعاملاتی است که مشتریان با یک شرکت در تمام مراحل سفر مشتری دارند. خواه تماس با خدمات مشتری باشد، مشاهده یک آگهی، یا چیزی به سادگی پرداخت قبض، هر مبادله‌ای بر نحوه درک مشتری از یک تجارت تأثیر می‌گذارد. در برخی از تحقیقات پیشین نیز به نتایج مشابهی اشاره شده است. به عنوان مثال در پژوهش ویتال[2] (۲۰۲۱) این محقق اشاره دارد که خط‌مشی‌گذاری اصولی در حوزه مدیریت دولتی باعث بهبود تجربه شهروندان از خدمات دولتی می‌شود. به همین ترتیب وانگ، فنگ، ژیائو، ژو و ژی[3](۲۰۲۲) به این مساله اشاره دارند که خط مشی‌های نظام بانکی علاوه بر مشتریان باعث به کیفیت زندگی کاری کارکنان نیز توجه داشته باشد. از طرف دیگر در مطالعه اکازاکی[4] (۲۰۱۷) و فان تای هانگ (۲۰۲۳) به اهمیت سیاست‌گذاری در بهبود عملکرد نظام بانکی اشاره شده است.

در رابطه با شرایط علی، نخستین پیشنهاد این است که مدیران ارشد نظام بانکی از تصمیمات لحظه‌ای و کوتاه‌مدت فاصله گرفته و برنامه‌ریزی استراتژیک نظام بانکی جهت اصلاح امور را در دستور کار قرار دهند؛ از طرف دیگر لازم است که مدیران ارشد بانکی با کاهش سطح بوروکراسی و سلسله مراتب سازمانی، شرایط لازم برای انعطاف‌پذیری ساختاری نظام بانکی را فراهم آورند؛ اجرای برنامه‌های توسعه کارکنان و افزایش دوره‌های آموزشی برای افزایش مهارت و دانش فنی کارکنان از دیگر پیشنهاداتی است که در این زمینه ارائه می‌شود و در نهایت اجتناب از روابط در انتصاب کارکنان و تاکید بر شایسته‌سالاری در نظام ارتقای منابع انسانی از دیگر پیشنهاداتی است که ارائه می‌شود؛ چرا که در حال حاضر نیز بخش بزرگی از مشکلات نظام بانکی کشور ناشی از عدم شایسته‌سالاری است.

[1] .Zhang, He, Wang, Zhu & Evans
[2] .Vital
[3] .Wang, Feng, Xiao, Zhu & Xie
[4] .Okazaki

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



در رابطه با شرایط زمینه‌ای، یکی از اقدامات ضروری در زمینه اصلاح نظام بانکی کشور، تصویب و اجرای بانکداری راستین با تمام مشخصات و سیستم‌های مکمل آن که در لایحه و آئین‌نامه اجرائی بانکداری راستین تعریف و تصریح شده می‌باشد؛ برقراری نظام ارزی تک نرخی و رفع محدودیت اشخاص در معاملات ارزی و سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی نظیر بازارهای بورس سهام، فارکس و مشابه آن در جهت کاهش ریسک معاملاتی و حفظ حقوق اشخاص از دیگر از پیشنهادات مربوط به شرایط زمینه‌ای جهت اصلاح نظام بانکی کشور است؛ همچنین لازم است خط‌مشی‌هایی تدوین شود تا سیستم بانکداری زمینه لازم برای جذب منابع داخلی و خارجی و درگیر کردن منابع در پروژه‌های سرمایه‌گذاری فیزیکی و در نهایت جلوگیری از سیال بودن حساب سرمایه در تراز پرداخت‌ها را فراهم کند؛ آنچه امروزه مشاهده می‌شود، تسلط اراده دولت مبنی بر کاهش نرخ سود بانکی می‌باشد که به نوبه خود منجر به شکاف تقاضا برای وجوه و بالطبع ایجاد زمینه‌های رانتی در سیستم بانکی کشور شده است. بنابراین بانک مرکزی باید استقلال خود از تصمیمات دولت را ارتقاء دهد.

در رابطه با شرایط مداخله‌گر، لازم است خط‌مشی‌های نظام بانکی به گونه‌ای تدوین شود که میزان تسلط سیاستمداران بر اداره امور بانکی را به حداقل برساند؛ همچنین پرهیز از قطبی شدگی و نفوذ جریانات سیاسی در امور بانکی از دیگر پیشنهادات این تحقیق برای مقابله با سیاست‌زدگی در نظام بانکی است؛ اصلاح سیاست‌ها و قوانین فعلی جهت مقابله با موازی‌کاری و افشاگری یا نشت اطلاعات از دیگر پیشنهادات ارائه شده؛ بخشی از مقاومت کارکنان ناشی از ریسک ادراک‌شده نسبت به تحولات اداری است؛ از این‌رو باید مدیران ارشد بانکی این اطمینان را در بین کارکنان ایجاد کنند که منافع آنها در اثر تغییر سیاست‌ها به خطر نخواهد افتاد.

در رابطه با پدیده محوری؛ صندوق‌های قرض الحسنه باید تحت نظارت بانک مرکزی عمل کنند و در غیر این صورت متوقف از فعالیت شوند. بسیاری از این صندوق‌ها از عوامل پولشویی و مولد نقدینگی پنهان هستند؛ رتبه‌بندی بانک‌ها نیز از دیگر پیشنهاداتی است که التزام و عمل به آن می‌تواند در بهبود عملکرد بانک‌ها نقش مؤثری داشته باشد. اینکه بانک‌ها بر حسب میزان رعایت اصول در عملیات بانکداری، سنجش و رتبه‌بندی شوند و نتایج به اطلاع عموم جامعه برسد، انگیزه خوبی برای تقویت نظارت داخلی در آنان به وجود می‌آورد. شفاف‌سازی نیز یکی از مواردی است که هر بانکی و به ویژه بانک مرکزی باید بیشتر به آن بپردازند؛ زیرا بسیاری از منتقدان با دیده تردید به فعالیت‌های بانکی نگریسته و با نظر به برخی از عملکردهای مبهم و غیرشفاف نظام بانکی، کلیت فعالیت‌های این نظام را زیر سوال می‌برند و به‌رغم کاهش نرخ تورم و نیاز اقتصاد کشور به کاهش مؤثر نرخ سود تسهیلات بانکی در شرایط رکودی، همچنان این نرخ بالاست و حتی نرخ سود اعلامی بانک مرکزی نیز از سوی بانک‌ها به‌سادگی نقض می‌شود. بنابراین پیشنهاد می‌شود که نرخ سود تسهیلات بانکی تا حد ممکن کاهش داده شود.

در رابطه با راهبردها، یکی از مهم‌ترین پیشنهادات برای راهبردها (خط‌مشی اصلاح)، افزایش سهم تامین مالی داخلی بنگاه‌ها با پیگیری تصویب مالیات بر سود تقسیمی و همزمان کاهش نرخ مالیات بر سود شرکت‌هاست. این تغییر رویکرد در عمل باعث شده تا فشار بر بانک‌ها از مسیر بنگاه‌های اقتصادی برای دریافت تسهیلات و گرفتن اعتبارات تا اندازه‌ای کاهش یابد و بنگاه‌ها به ویژه شرکت‌های حاضر در بازار سرمایه، به جای سیاست تقسیم سود، از سود خود به عنوان یک منبع جدید تامین مالی برای اجرای طرح‌های توسعه‌ای و حتی سرمایه در گردش استفاده کنند؛ که اصلاح آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های بانک‌ها باید در اولویت قرار بگیرد، زیرا قانون عملیات بانکی کشور مبتنی بر شریعت اسلامی بوده و از این بابت مشکلی در آن مشاهده نمی‌شود؛ چرا که آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های جزیی فرع بر اصل شده و بانکداری اسلامی را با معضلاتی مواجه کرده است؛

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



خط‌مشی‌گذاری در راستای ایجاد بانک توسعه جمهوری اسلامی ایران و تنظیم بهینه رابطه آن با صندوق توسعه ملی و بانک‌های تخصصی به منظور تامین مالی موثر و بهینه پروژه‌های پیشران توسعه از دیگر پیشنهادات این تحقیق است و آخرین پیشنهاد برای خط‌مشی‌گذاری اصلاحی نظام بانکی، اصلاح ترازنامه و عملکرد بانک‌های دولتی و ارتقای توان آنها در تامین مالی است.

در رابطه با پیامدها، عدالت و انصاف شغلی نخستین پیشنهاد برای بهبود کیفیت زندگی کارکنان است. همچنین افزایش انگیزه کارکنان از طریق ارتباطات کلامی مدیران بانکی از دیگر پیشنهاداتی است که برای بهبود کیفیت زندگی کاری ارائه می‌شود؛ دادن اختیار و قدرت تصمیم گیری به کارکنان از دیگر پیشنهاداتی است که برای بهبود کیفیت زندگی کاری ارائه می‌شود و پرهیز از قوانین و مقررات سخت، مسئولیت پذیری مدیران، و اعطاء پاداش و تشویق مالی از دیگر پیشنهاداتی است که در رابطه با پیامدها ارائه می‌شود.

## تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

## سپاس‌گزاری

این پژوهش با همکاری اساتید محترم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی و شعب بانک تجارت تهران به سرانجام رسیده است و بر خود واجب می‌دانم از زحماتشان قدردانی و تشکر کنم.

## منابع

اکبرموسوی، سیدصالح؛ سلمانی، بهزاد؛ حقیقت، جعفر؛ و اصغرپور، حسین. (۱۴۰۱). عوامل موثر در زیان بحران بانکی با تاکید بر چهارچوب‌های سیاستی. پژوهش های پولی بانکی، ۱۵(۵۱ )، ۱-۳۲. ۲۰.۱۰۰۱.۱.۲۶۴۵۳۳۵۵.۱۴۰۱.۱۵.۵۱.۶.۵

بشخور، مرجانه؛ امیری، حسین؛ جعفری، محمد. (۱۴۰۰). نقش نظارت نظام پولی و بانکی در بروز بحران. موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد. 20.1001.1.17354188.1400.9.10.7.7

توحیدفام، محمد؛ توسرکانی، علی (۱۴۰۰). بررسی مؤلفه‌های الگوی سیاست‌گذاری در حوزهٔ رسانه (گذر از نهادگرایی کلاسیک به نهادگرایی جدید). سیاست ۱. ۸۱-۹۷.10.22059/JPQ.2021.236366.1007087

خلیل‌لو، رضا؛ عبدالحمید، مهدی؛ و رضاییان، علی. (۱۴۰۲). تحلیل اهمیت – عملکرد خط‌مشی‌های اصلاح نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران با رویکرد بانکداری اسلامی. اقتصاد پولی مالی، ۳۰(پاییز و زمستان ۱۴۰۲). https://doi.org/10.22067/mfe.2023.82590.1309

روانگرد، فرانک؛ رونقی، محمدحسین؛ و ابراهیمی، ابوالقاسم. (۱۴۰۲). چالش های استقرار بانکداری دیجیتالی در صنعت بانکداری. نشریه علمی پژوهشی مدیریت کسب‌وکارهای بین المللی، ۶(۱)، ۲۰۱-۲۲۵. Dio: 10.22034/JIBA.2023.52292.1908

رودرگرنژاد، فروغ؛ عمادانی، رضا؛ کیاکجوری، داوود؛ و تقی پوریان، محمدجواد. (۱۴۰۱). تدوین مدل رفتار سازمانی در نظام بانکداری با تأکید بر مدل‌های شایستگی و ارزش‌آفرینی. تدریس پژوهی، ۱۰(۱)، ۲۰۵-۱۸۲. HTTPS://WWW.DOI.ORG/10.34785/J012.2022.008

شریفی بقا، فرهاد؛ حقیقت، جعفر؛ و کریمی تکانلو، زهرا. (۱۴۰۲). تاثیر شوک های سیاست پولی ازطریق کانال نرخ ارز بر سلامت نظام بانکی ایران. اقتصاد پولی مالی، ۲۵ (۳۰)، ۹۹-۱۳۴. (بهار و تابستان ۱۴۰۲). https://doi.org/10.22067/mfe.2023.78781.1234

عبداللهی پور، محمدصادق؛ و بت شکن، محمدهاشم. (۱۳۹۹). راهکارهای بازسازی مالی بانک‌ها در ایران. مدیریت دارایی و تامین مالی، ۸(۴)، ۱-۲۰. 10.22108/AMF.2020.119436.1473

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



غفاری فرد، محمد؛ علمدار، عباس (۱۴۰۰). بررسی موفقیت شبکه بانکی ایران در تحقق اهداف نظام اقتصادی اسلام در استان‌های مختلف این کشور. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی. ۱۰ (۳۶) :۳۶-۷. URL: http://mieaoi.ir/article-1-1009-fa.html

قائمی اصل، مهدی؛ بافنده ایمان دوست، صادق؛ و محمدی، مسعود. (۱۳۹۹). شناسایی ابزار مدیریت سود در نظام بانکداری بدون ربا در ایران: ارزیابی مقایسه‌ای اهمیت LLP و STGL در رهیافت Cornett. اقتصاد پولی مالی، ۲۷(۲۰)، ۱۳۵-۱۵۷. https://doi.org/10.22067/mfe.2021.16463.0

معماری، فاطمه؛ و آرایی، وحید. (۱۴۰۲). ارائه الگوی سیاستی نظام مدیریت استعدادها در شبکه بانکی کشور. اقتصاد مالی، ۱۷(۶۴)، ۱۰۱-۱۱۲. Dio: 10.30495/fed.2023.705593

ملکی، مصطفی و اسدزاده، علیرضا (۱۴۰۰). بررسی تاثیر خط مشی گذاری عمومی بر بانکداری الکترونیک بانک های دولتی ایران، دهمین کنفرانس بین المللی مدیریت امور مالی، تجارت، بانک، اقتصاد و حسابداری. https://civilica.com/doc/1373280

هاشمی دیزج، عبدالرحیم؛ حاضری نیری، هاتف؛ و صمدزاده، سعید. (۱۴۰۱). تأثیر سیاست پولی بر تورم کشورهای درحال توسعه نفتی و کشورهای توسعه‌یافته. توسعه و سرمایه، ۷(۲)، ۲۱۳-۲۳۲. Dio: 10.22103/JDC.2022.19276.1230

## References

Abdollahi Poor., M. S., Botshekan, M. H. (2021). Solutions for Financial Restructuring in Iranian Banks. *Journal of Asset Management and Financing*. 8 (4), 2021. 1-20. 10.22108/AMF.2020.119436.1473. (In Persian)

Amer, F., Neiroukh, H., Abuzahra, S. E. E., AlHabil, Y., Afifi, M., Shellah, D. & Endrei, D. (2022). Engaging patients in balanced scorecard evaluation-An implication at Palestinian hospitals and recommendations for policy makers. *Frontiers in Public Health*, *10*, 1045512. doi: 10.3389/fpubh.2022.1045512.

Akbar Mousavi, S., Salmani, B., Haghighat, J., Asgharpour, H., (2022), The Factors Affecting on Banking Crisis Loss with Emphasis on Policy Frameworks. *Journal of Monetary abd Banking Research*. 15 (51), 1-32. 20.1001.1.26453355.1401.15.51.6.5 (In Persian)

Ballew, H., Iselin, M., & Nicoletti, A. (2022). Accounting-based thresholds and growth decisions in the banking industry. *Review of Accounting Studies*, *27*(1), 232-274. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2910440

Bashkor, M., Amiri, H., Jafari, M. (2021). The role of monetary and banking system supervision in crisis. Tadbir Economics Research Institute. (In Persian)

Bhattarai, S., & Neely, C. J. (2023). An analysis of the literature on international unconventional monetary policy. *Journal of Economic Literature*, *60*(2), 527-597. DOI: 10.1257/jel.20201493

Bianchi, J., & Bigio, S. (2022). Banks, liquidity management, and monetary policy. *Econometrica*, *90*(1), 391-454. https://doi.org/10.3982/ECTA16599

El-Chaarani, H., & Abraham, R. (2022). The impact of corporate governance and political connectedness on the financial performance of Lebanese banks during the

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



financial crisis of 2019–2021. *Journal of Risk and Financial Management*, *15*(5), 203. https://ssrn.com/abstract=4096766

Elia, G., Stefanelli, V., & Ferilli, G. B. (2023). Investigating the role of Fintech in the banking industry: what do we know? *European Journal of Innovation Management*, *26*(5), 1365-1393. https://doi.org/10.1108/EJIM-12-2021-0608

Ghaemi Asl, M., Bafandeh Imandoust, S., (2021). Identify the Earnings Management Tool Used in Free-Usury Banking in Iran: Comparative Evaluation of the Importance of LLP and STGL in the Cornett Approach. *Monetary & Financial Economics*. 27 (20), 135-157. https://doi.org/10.22067/mfe.2021.16463.0. (In Persian)

Ghaffary Fard M, & Alamdar A. (2021). Investigating the success of Iran's banking network in achieving the goals of the Islamic economic system in different provinces of the country. *Islamic Economices & Banking*. Mieaoi 2021; 10 (36): 1. URL: http://mieaoi.ir/article-1-1009-fa.html (In Persian)

Hashemi Dizaj, A., Hazeri Niri, H., Samadzadeh, S. (2022).The Impact of Monetary Policy on Inflation in Oil Developing Countries and Developed Countries. *Journal of Development and Capital*. 7 (2), 213-232. Dio: 10.22103/JDC.2022.19276.1230. (In Persian).

Jarociński, M., & Karadi, P. (2020). Deconstructing monetary policy surprises—the role of information shocks. *American Economic Journal: Macroeconomics*, *12*(2), 1-43. DOI: 10.1257/mac.20180090

Kanapiyanova, K., Faizulayev, A., Ruzanov, R., Ejdys, J., Kulumbetova, D., & Elbadri, M. (2023). Does social and governmental responsibility matter for financial stability and bank profitability? Evidence from commercial and Islamic banks. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, *14*(3), 451-472. https://doi.org/10.1108/JIABR-01-2022-0004

Khalillo, R., Abdolhamid, M., Rezaeian, A. (2024), Importance- Performance Analysis (IPA) of Policies to Reform the Banking System of the Islamic Republic of Iran based on the Islamic Banking Approach. *Monetary & Financial Economics*. Volume 30, Issue 26 - Serial Number 26 July 2023. https://doi.org/10.22067/mfe.2023.82590.1309 (In Persian)

Maleki, M, & Asadzadeh, A. (2021). Investigating the impact of public policies on the electronic banking of state-owned banks in Iran, *the 10th international conference on financial management, trade, banking, economics and accounting*. https://civilica.com/doc/1373280 (In Persian).

Mateev, M., Sahyouni, A., & Tariq, M. U. (2023). Bank regulation, ownership and risk taking behavior in the MENA region: policy implications for banks in emerging economies. *Review of Managerial Science*, *17*(1), 287-338. https://doi.org/10.1007/s11846-022-00529-5

Memari, F., & Araei, V. (2023). Presenting the policy model of the talent management system in the country's banking network. *Financial Economics*. 64 (17), 101- 112. Dio: 10.30495/fed.2023.705593. (In Persian)

Okazaki, K. (2017). Banking system reform in China: The challenges to improving its efficiency in serving the real economy. *Asian Economic Policy Review*, *12*(2), 303-320. https://doi.org/10.1111/aepr.12188

Archive of SID.ir

Archive of SID.ir



Phan Thi Hang, N. (2023). Policy recommendations for controlling credit risks in commercial banks after the covid-19 pandemic in Vietnam. *Cogent Economics & Finance*, *11*(1), 2160044. https://doi.org/10.1080/23322039.2022.2160044

Pierre, J. (2022). Governance models and policy design. In *Research Handbook of Policy Design* (pp. 296-309). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781839106606.00028

Ravangard, F., Ronaghi, M. H., Ebrahimi, A. (2023). Digital Banking Challenges in Banking Industry. *Journal of International Business Administration.* 6 (1), 21, 201-225. Dio: 10.22034/JIBA.2023.52292.1908 (In Persian)

Rudgarnezhad, F., Emadani, R., Kiakajouri, D. I., Taghipouriyan, M.J. (2022). Develop A Model of Organizational Behavior In The Banking System With Emphasis on Competency And Value Creation Models. *Teaching Reaserch*. 10 (1). 205-182. HTTPS://WWW.DOI.ORG/10.34785/J012.2022.008. (In Persian)

Sharifi Bagha, F., Haghighat, J., Karimi Takanlou, Z., (2023). The Impact of Monetary Policy Shocks from the Exchange Rate Channel on the Health of Iran's Banking System. *Monetary & Financial Economics*. 25 (30). Spring & Summer 2023. 99-134. https://doi.org/10.22067/mfe.2023.78781.1234 (In Persian)

Varma, P., Nijjer, S., Sood, K., Grima, S., & Rupeika-Apoga, R. (2022). Thematic Analysis of Financial Technology (Fintech) Influence on the Banking Industry. *Risks*, *10*(10), 186. https://doi.org/10.3390/risks10100186

Vital, D. (2021). *The making of British foreign policy*. *Politics & International Relations*. 21 November 2021. London. Routledge. 1-122. https://doi.org/10.4324/9781003224983

Tohidfam, M., Touserkani, A. (2021). An Analysis of Media Policymaking: A Transition from Classical Institutionalism to New Institutionalism. *Politics Quarterly*. 51 (1). 81-97. Dio: 10.22059/JPQ.2021.236366.1007087 (In Persian)

Wang, G. J., Feng, Y., Xiao, Y., Zhu, Y., & Xie, C. (2022). Connectedness and systemic risk of the banking industry along the Belt and Road. *Journal of Management Science and Engineering*, *7*(2), 303-329. https://doi.org/10.1016/j.jmse.2021.12.002

Zhang, W., He, D., Wang, G., Zhu, C., & Evans, R. (2022). Analyzing national telemedicine policies in China from the perspective of policy instrument (1997-2020). *International Journal of Medical Informatics*, 104854. https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2022.104854

Zhao, S., Miao, J., Zhao, J., & Naghshbandi, N. (2023). A comprehensive and systematic review of the banking systems based on pay-as-you-go payment fashion and cloud computing in the pandemic era. *Information Systems and e-Business Management*, 1-29. https://doi.org/10.1007/s10257-022-00617-9

Archive of SID.ir